

Mahkemelere Alternatif Bir Yol Olarak Tahkim

Av. N. Can IŞIKTAÇ

Işıқтаç & Atabay & Kurtoğlu Hukuk Bürosu

1. Giriş

Tahkim, taraflar arasındaki uyuşmazlığın mahkemeler yerine hakem olarak anılan kişi veya kişilerce kesin ve bağlayıcı olarak karara bağlanmasıdır. Tahkim kararları, mahkeme kararları gibi icra edilebilmektedir. Tarafların yargılamayı yürütecek hakemleri ve yargılama usulünü serbestçe kararlaştırabilmeleri tahkimin en önemli avantajlarından. Tahkimin bir diğer avantajı ise tahkim yargılamasında gizliliğin esas olmasıdır.

Tahkim, mahkeme yargılamasında yaşanan aksaklıklar nedeniyle Türkiye’de gündemde olan bir konudur. Tahkim ile, mahkeme yargılamasına nazaran daha etkin ve daha düşük maliyetli çözüm sağlanması

mümkündür. Ancak bunun için tahkim usulünün iyi tasarlanmış olması gerekmektedir.

Mahkemelere alternatif bir yol olarak tahkime başvurulabilmesi için taraflar arasında tahkim sözleşmesi yapılmış olması gerekmektedir. Sigorta tahkim bunun istisnasıdır.

Bu yazıda öncelikle tahkim sözleşmesinin hazırlanmasına ilişkin önerilerimiz yer alacak, akabinde taşıt kiralama sektörünün ihtiyaçları da dikkate alınmak suretiyle tahkim yargılamasına ilişkin pratik bilgilere yer verilecektir.

2. Tahkim Sözleşmesi

Yargılamanın mahkemeler yerine, tahkimde görülebilmesi için taraflar arasında bir tahkim sözleşmesi yapılmış olması gerekmektedir.

2.1. Tahkim Sözleşmesi Yazılı Olmalıdır

İki tarafın da Türk olduğu, herhangi bir yabancılık unsuru olmayan ve Türkiye’de görülecek olan tahkim davaları için, tahkim anlaşmasının yazılı olması şarttır. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 412. maddesi uyarınca taraflar arasında teati edilen mektup, telgraf, teleks, faks gibi bir iletişim aracına veya elektronik ortama geçirilmiş olması ya da dava dilekçesinde yazılı bir tahkim sözleşmesinin varlığının iddia edilmesine davalının verdiği cevap dilekçesinde itiraz edilmemiş olması da yazılılık şartının yerine getirilmiş olması için yeterli kabul edilmektedir.

Tahkim anlaşması genellikle asıl işin yapıldığı sözleşmenin (“asıl sözleşme”) içerisinde yer almaktadır. Asıl

sözleşmenin içerisinde yer alan tahkim anlaşmasına "tahkim şartı" da denilmektedir. Tahkim anlaşmasının ayrı bir sözleşme olarak yapılması da mümkündür.

2.2. Tahkim Anlaşmasının Kapsamı Doğru Belirlenmelidir

Hakemler, tahkim anlaşmasının kendilerine verdiği yetkiye istinaden, tıpkı devlet mahkemelerindeki hakimler gibi, bağımsız ve tarafsız biçimde yargı faaliyetini yerine getirmek ile yükümlü olacaktır. Bu bakımdan asıl sözleşmenin geçerliliği, geçersizliği ve sözleşmenin ifası ve sözleşmeden doğmuş ve doğabilecek her türlü ihtilafın tahkim anlaşmasının kapsamına dahil edilmesi önemlidir.

2.3. Tahkim Usulünü Belirlerken Maliyet ve Süre Göz Önünde Tutulmalıdır

Tahkim anlaşmasında dikkat edilmesi gereken bir diğer husus tahkim usulünün uygun biçimde seçilmesidir. Günümüzde tahkim usulünün seçilmesini kolaylaştıran tahkim enstitüleri (tahkim merkezleri) mevcuttur. Türkiye'de yer alan belli başlı tahkim merkezleri İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC), İstanbul Ticaret Odası Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi (İTO-TAM), TOBB Tahkimi olarak sayılabilir. Bu tahkim merkezlerinden birine atıfta bulunulmak suretiyle, ilgili merkezin tahkim usulünün seçilmesi mümkündür. Bu kuralların sözleşmeye konulacak maddeler ile farklılaştırılması da mümkündür.

Tarafların herhangi bir tahkim merkezi seçmemeleleri veya usulü özel olarak belirlememeleri halinde ise yabancılık unsuru içermeyen ihtilaflar için Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun tahkime ilişkin hükümleri yabancılık unsuru içerenler için ise Milletlerarası Tahkim Kanunu'nda ön görülen usul uygulanacaktır.

Tahkim anlaşması yaparken, tahkim yargılamasının maliyetini artıracak ve süreci uzatacak düzenlemelerden kaçınılması önemlidir. Tarafların hakemin

Tahkim, mahkeme yargılamasında yaşanan aksaklıklar nedeniyle Türkiye'de gündemde olan bir konudur. Tahkim ile, mahkeme yargılamasına nazaran daha etkin ve daha düşük maliyetli çözüm sağlanması mümkündür. Ancak bunun için tahkim usulünün iyi tasarlanmış olması gerekmektedir.

niteliklerine, yargılama diline, duruşmaların yapılacağı yere ve yargılama hızına ilişkin şartlar getirmeleri tahkim yargılamasının maliyetlerini ve tahkim yargılamasının süresini önemli ölçüde etkileyebilmektedir. Kötü bir örnek olarak; "İşbu sözleşmeden kaynaklanan ihtilaflar tahkim yolu ile çözülecektir. Tahkim yargılaması otomotiv sektöründe en az 15 yıl tecrübesi olan, Türkçe ve İtalyancaya ana dili seviyesinde hakim, hukuk ve makine mühendisliği alanlarında yüksek eğitim almış üç hakemden oluşan hakem heyetince çözülecektir. Yargılama dili İtalyanca olacaktır. Duruşmalar Denizli ilinde yapılacaktır" şeklindeki bir tahkim anlaşması, burada belirtilen vasıfları haiz ve bu işe vakit ayırabilecek hakemlerin bulunması, bu kişilerin Denizli ilinde bir veya daha fazla duruşma için bir araya getirilmesi, diğer dillerdeki belgelerin tercüme edilmesi, duruşmalarda mütercim tercüman bulundurulması gibi ek maliyetler ve zaman yönetimi açısından zorluklar doğuracaktır. Çok özel bir sebep olmadıkça az önce belirtilen örnek tahkim şartında olduğu gibi süreci fazlasıyla spesifik hale getiren düzenlemelerden kaçınılması, sürecin hızlı ve verimli şekilde yönetilmesi için hakemlere bırakılması daha yararlı olacaktır.

Sürecin verimliliğinin sağlanması adına, özellikle de tahkim ile ilgili fazla tecrübesi olmayan taraflar bakımından, tahkim merkezleri gözetiminde yapılan kurumsal tahkime başvurulması daha iyi bir yöntem olarak görülmektedir. Bu merkezler tahkim yargılamasını doğrudan yapmamakla birlikte hakem seçiminden tebligatlara kadar sürecin verimli ve düşük maliyetli biçimde yönetilmesine destek olmaktadır.

Bazı tahkim merkezleri nezdinde tahkimin daha hızlı görülmesine yarayan özel usuller de bulunmaktadır. Örneğin İstanbul Tahkim Merkezi kurallarında, taraflarca aksi kararlaştırılmadığı müddetçe, 300 bin TL'nin altındaki ihtilaflar için Seri Tahkim olarak anılan özel bir usul öngörülmüştür. Bu usul tek hakemli ve kural olarak dosya üzerinden (duruşmasız) inceleme yapılmasını öngörmektedir. Seri tahkim usulünde

dosyanın hakeme havale edilmesinden sonra 3 ay içerisinde karar verilmesi gerekmektedir. Bu sayede mahkemelerde yıllarca sürececek bir ihtilafın 3 ay içerisinde tıpkı mahkeme kararı gibi icra kuvvetine sahip bir karar ile çözülmesi hem de ihtilafın uzman bir hakem tarafından görülmesi mümkün olacaktır.

Kurumsal tahkimden yararlanmak için asıl işin yapılacağı sözleşmeye ilgili tahkim merkezinin internet sitesinde veya kural kitapçığında belirtilen örnek tahkim şartının eklenmesi en güvenli yöntemdir. Örnek alınabilecek nitelikte tahkim şartı şu şekildedir:

"Bu sözleşmeden kaynaklanan veya bu sözleşmeyle ilişkili olan tüm uyuşmazlıklar, [...] Kuralları uyarınca nihai olarak tahkim yoluyla çözümlenecektir."

2.4. Tahkim ve Mahkeme Birlikte Seçilmemelidir

Tahkim şartında veya asıl sözleşmenin ayrı bir maddesinde devlet mahkemelerini görevlendiren bir yetki anlaşması olması halinde tahkim anlaşması geçersiz sayılmaktadır.

”

Türk Ticaret Kanunu'na eklenen 5/A maddesi ile ticari davalarda, dava öncesinde arabuluculuğa başvurulması bir dava şartıdır. Tahkim öncesinde arabuluculuğa başvurulması ise zorunlu değildir.

3. Tahkim Uygulamasına İlişkin Pratik Bilgiler

Taahhüt kiralama sektörü bakımından tahkim kullanılabilirliği başlıca alanlar: (1) Müşteriler ile Kiralama Şirketi Arasındaki Sözleşmeler (kira sözleşmesi, filo yönetim sözleşmesi v.s.), (2) Satın Alma Süreçlerine İlişkin Sözleşmeler, (3) Finansman Sözleşmeleri, (4) Şirket Ortakları Arasındaki İhtilaflar ve (5) Sigorta Uyuşmazlıklarıdır. İcra iflas hukuku, iş hukuku ve taşınmazların aynına ilişkin ihtilaflar bakımından ise tahkime başvurulamayacağı kabul edilmektedir.

3.1. Tahkim Süreci Nasıl Başlatılır?

Tahkim usulleri arasında farklılıklar olabilmekle birlikte genellikle, dava açmak isteyen taraf tahkim talebi olarak adlandırılan talep özeti ile veya bir dava dilekçesiyle birlikte seçtiği hakemi de belirterek davayı tahkim merkezi sekreteryasına gönderir ve tahkim giderlerini yatırır. Eğer kurumsal tahkim seçilmediyse dava açmak isteyen taraf, dava dilekçesi ile birlikte seçtiği hakemin ismini de belirterek karşı tarafa gönderir. Bu şekilde tahkim davası açılmış olur. Tahkim davası açılması hukuk davası açılmasından, hakem seçimi süreci dışında, pek de farklı değildir. Tahkim davasının açılması süreleri keser.

3.2. Tahkim Anlaşması Dava Açılmasına Engel Midir?

Taraflar arasında geçerli bir tahkim anlaşması olmasına karşın mahkemeye dava açılırsa diğer taraf ilk itiraz olarak tahkim itirazında bulunabilir. Bu halde mahkemenin davayı usulden reddetmesi ve tarafların ihtilaflarını tahkime taşımaları gerekmektedir.

3.3. Hakem Seçimi Nasıl Yapılır?

Üç hakemli bir tahkim yargılamasında genellikle taraflardan her biri bir taraf hakemi olarak anılacak olan hakemi seçer. Daha sonra bu iki hakem bir araya gelerek başkan olarak görev yapacak üçüncü hakemi seçerler. Tek hakemli usulde ise taraflar ortak bir hakem ismi üzerinde anlaşamazlarsa tahkim merkezinden veya mahkemelerden hakem ataması ile ilgili talepte bulunulabilirler.

Her halükarda (taraf hakemleri de dahil) hakemlerin bağımsız ve tarafsız kişiler olmasına ve tahkim sürecine ayıracak yeterli vakitlerinin bulunmasına özen göstermek gerekecektir. Hakemler yargılamanın başında "tarafsızlık ve bağımsızlık beyanı" olarak adlandırılan bir belgeyi imzalarlar. Bu belgede hakemler taraflar ve taraf vekilleri ile olan ilişkilerini açıklarlar. Burada açıklanan hususlar ışığında tarafların hakemin reddini istemeleri mümkündür. Açıklanmayan hususlar veya hakimin reddinin gereği gibi değerlendirilmemesi tahkim kararının iptal edilmesine yol açabilecektir.

Uyuşmazlık Miktarı (TL)	Türk Mahkemeleri (TL)	İstanbul Tahkim Merkezi (TL)
100.000.000	6.831.000	589.800
50.000.000	3.415.500	499.800
25.000.000	1.711.540	349.800
10.000.000	683.100	259.800
5.000.000	341.548	194.800
1.000.000	71.980	54.800
500.000	37.860	29.800
300.000	20.492	19.800

3.4. Tahkim Yargılaması Mahkeme Yargılamasına Nazaran Daha Uygun Maliyetli Midir?

Tahkim yargılamasının maliyetleri tahkim usulüne göre önemli ölçüde değişebilmektedir. Tek hakemli yargılama için mahkeme masrafları ile İstanbul Tahkim Merkezinde tek hakemli olarak yapılacak tahkim yargılamasının masraflarının karşılaştırıldığı tablo yukarıdaki gibidir.

3.5. Ticari İhtilaflar İçin Tahkime Gidilmeden Önce Arabuluculuğa Başvurulması Zorunlu mudur?

Türk Ticaret Kanunu'na eklenen 5/A maddesi ile ticari davalarda, dava öncesinde arabuluculuğa başvurulması bir dava şartıdır. Tahkim öncesinde arabuluculuğa başvurulması ise zorunlu değildir.

3.6. Hakem Kararları Nasıl İcra Edilir?

Yabancılık unsuru içermeyen (Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na tabi) tahkim kararları verildikleri anda icra edilebilirler. Tahkim kararları mahkeme kararları ile aynı şekilde icra edilirler.

3.7. İptal Davası Nedir?

Tahkim kararları kesindir. Tahkim kararlarına karşı yalnızca iptal davası açılabilir. İptal davası tahkim kararının son halini alması ve taraflara tebliğ edilmesinden itibaren bir ay içerisinde ve doğrudan tahkim

yeri Bölge Adliye Mahkemesinde açılır. Dava öncelikle görülür ve mahkeme yalnızca kanunda yazılan iptal şartları bakımından kararı denetler, kararın esas mahkemece denetlenmez.

4. Sonuç

Tahkim, Türkiye'de mahkemelerden kaynaklanan gecikme ve aksaklıkların önüne geçilmesine, tarafların ihtilaflarının hızlı ve etkili biçimde, uzman kişilerce görülmesini sağlayan bir kurumdur. Tahkim ile mahkemelere nazaran daha uygun maliyetlerele, daha hızlı sonuç alınması mümkündür. Bunun için tahkim sürecinin iyi planlanması gerekmektedir. Bu planlamaya yardımcı olmak adına Türkiye'de ISTAC, ITOTAM ve TOBB Tahkimi başta olmak üzere son derece saygıdeğer tahkim merkezleri bulunmaktadır. Ayrıca bu konuda tecrübeli hukukçulardan destek alınması da mümkündür.

Tahkimin yaygınlaşması, iyi ticaretin de yaygınlaşması anlamına gelecektir. Taahhüt kiralama şirketleri açısından müşteri anlaşmaları (kira veya filo sözleşmeleri), satın alma ve finansman anlaşmaları başta olmak üzere tahkimin kullanılabileceği birçok mecra bulunmaktadır.

İhtilafları tahkime taşıyabilmek için sözleşmelerin içerisine tahkim şartı konulması gerekmektedir. Tahkim şartlarının filo yönetim ve kira sözleşmesi gibi standart sözleşmelerin içerisine eklenmesi dahi bunun önemli ölçüde sağlanmasına yetecektir. ●

”

Tahkimin yaygınlaşması, iyi ticaretin de yaygınlaşması anlamına gelecektir. Taahhüt kiralama şirketleri açısından müşteri anlaşmaları (kira veya filo sözleşmeleri), satın alma ve finansman anlaşmaları başta olmak üzere tahkimin kullanılabileceği birçok mecra bulunmaktadır.